

приону да исправе оно што је фашизам учинио противу народних интереса, иако и у најбољој намери. Оваково решење изгледа да би било најзгодније за ликвидирање фашизма, који је почео постајати једна европска невоља. Ма како се одсада ствари у Етиопији развијале, сигурно је да је фашистичка Италија ставила на пробу не само неке Велике Силе, него и привредно благостање једнога вредног, штедљивог и симпатичног народа. Проба је неповољно испала а фашизам изгубио много својих присталица у свету.

Јов. М. Јовановић.

~~Три случаја славе~~

Отишао је Александар Моиси ту недавно са ове земље на начин обичног човека. Болест његову новине нису пратиле с пажњом. Смрт његова није избацила велики сигнал. А Моисиу уметнику је цео свет долазио на ноге. Од свих пет континената се сакупљали људи на фестивале у Салцбург или Милано да гледају чудесну игру о животу и смрти Једермана. Знао је цео свет мршавог малог глумца за кога је важила реч из светог писма: »а језик је ватра«. Јер је Моиси играо духом, убеђивао само духовним средствима из себе.

А кад умре овај уметник кога је Бог из саме интелигенције своје створио, би тишина. Да ли је слава напустила Моисија пре но што је имао пуних педесет година? Да ли је Моиси, како из својих глума, тако и из свога умирања истерао »комедију«? Да ли је Једерман сишао једног дана заправо у гроб са гвозденом логиком изједначења са свима људима? Да ли су људи избегавали сваки театар око смрти глумца који једну лажну пару никада није протурио у својој уметности? Да ли је смрт међу милионима једерманâ нашла оног који је знао њен занат и прешао на ону страну без упутстава и церемонија?

Чежња оних који су Моисија у жицу осећали, чежња за његовом правилном и провидном игром претвара се једнако у напор неког фиксирања. Узаман. Сценска уметност, једина живљена уметност, смртна је. Од најтрошнијег у слави састоји се слава глумца; од популарности; од пљескања случајно сабране гомиле; од свирепе љубави која лудује за комедиантом. Моисиев однос према слави био је нарочит, и одвише логичан.

Пластику, боју и покрет Моиси је стављао далеко иза речи. Сliku, као слику у огледалу, види човек, и после заборави каква је била. Реч је све, реч је и глумац и позориште. Моиси је једини велики глумац свога времена који је знао да је број гласова при говору безбројан, и да сваки глас има значење. Он

се тобожи
тако изгледа на
сцени и као дес-
фини, и

Моиси

је био на сцени суверен у интелектуалном смислу, не у романтичном. Познато је, играо је када је игда могао са својим лицем и својом косом, са костимом црним или сивим који га није прерушавао. Гест, најумеренији гест умног разговора. Никада Моиси целу мишицу није избацио; лактови мирно стоје уз тело; карактеристичан кратак покрет шаке, тај филиграни покрет био је Моисиу довољан за све. Кад испадне на сцену, увек лак као перо, са текстом упијеним у мозак, очи гледалаца му падну на уста и претворе се у уши. Сад, сад ће онај оркестар гласова који творе речи и појмове; она дикција пуна чекића истине и логике. Два три стиха, и распремљене су све неважне, буџачке перспективе, отстрањена свака комедиантска сујета, настаје ноблеса велике интерпретације, заштита гениалности и поезије.

Крајња мета Моисијеве игре никада није била славан завршетак чина, него једно идеално знање, један рефлекс нечег непролазног, истоветовање логике и етике. Никада зато овај глумац није играо комад просечан, низак, нити рецитовао текст у којем није било од вечнога. Ништа није истина што није вечно, господо! — говорило нам је све биће његово. Моиси је сагоревао на лепотама и истинама текста. Кад пробије рефлекс непролазног, Моиси глумац узмиче, комедије нема.

Шта раде на то партер и галерије? Пљескају, јер шта ће друго. На један једини, и највулгарнији начин казују људи своје поруке сценском интерпретатору. Пљескају, Моиси се јавља, ~~а онда у њему савиће се~~ стоји миран и прав. Иза стиснутих уста су речи: Хвала, али ви се варате. Ја сам најумеренији глумац на свету. Моја моћ служи триумфу духа, разума, речи. И још, велике моћи нису атрибути бића, нису из човека, него му долазе однекут изван њега, нико не зна одакле.

Репертоар Моисијев није био низ фигура и фабула, него: гениалност, смрт, непротивљење судбини, правда, слободоумље, магнет зла, и томе слично. Моиси је играо трагедије јасних идеја и логике, које људи неће. Те су трагедије, наравно, испреплетане са трагедијама страсти, и Моисиу је стога позориште тако често пљескало на погрешном месту. Неспоразум између славе и Моисиа био је и остао велик. Тако је у сценској поеми Је дерман главна ствар рефлекс и глас божје моћи, и не може се пљескати, и Моиси се брани, али свет и слава хоће да буче. Моиси, једном приликом, одједаред пресече славу узевши да говори молитву Оче наш ~~у устима~~. Ко је то доживео, доживео је триумф глумца за какав позорница не зна. Из велике језе неког промуца: Па тога нема у тексту поеме. — Нема. — Нема сигурно нигде у световној књижевности цела молитва. — Има, и знате где? У причи младог и

— ~~нигде у њој~~ ~~нема~~ — ~~зачу~~

распусног официра руског на Кавказу, који се звао Лав Толстој. Логор, вече, труба, ~~стишава се~~ ^{свирачи се} жамор светског и дневног живота. Збор војника ~~се свршава, свира~~ ^{се свршава, свира} капе, громко чита ~~Оче наш, цело.~~ ^{Оче наш, цело.}

Слава Моисиева се ~~ђути~~ ^{ђути} Гле чудног комедианта који неће да посматрачи изгубе због њега владање собом, потпадно под његову моћ. Гле комедианта који неће ране по срцима људи да копа, неће смрвљен аудиториум, сматра да узалуд говори ако му слушаоци немају све своје духовне силе јаче но обично. Гле дрског малог комедианта који слави заповеда да ћути, као што је император Аугуст жабама заповедао да умукну!

Правилност и мирноћа су атрибути истине, па и атрибути сваке праве уметности. Моиси игра у театру са свешћу, са хармонијом. Хамлет ~~није~~ ^{није} хаос, он има свој контрапункт, једно се провлачи кроз све: ~~Хаоса~~ ^{Хаоса} нема места од сазнања ствари до дела. У том је логика и правилност те трагедије. Херој зна своју пропаст и расте с њом заједно, и то је склад и отсуство буке. Оно што плете карактере и судбине, тихо је. Дечко расте и зре без шума; човек се клони крају без шума. »Вика је Богу мрска«, стоји у једној древной песми.

Када се нечији уметнички дух знатно интелектуализује, романтизам сав уђе у пророчку моћ. Мерешковски је типичан за то у литератури; Моиси на сцени. То су уметници који траже да знају шта узнемирује целу генерацију ~~човечанство~~ ^{човечанство}, а не шта ће бацити у стање заноса случајне слушаоце. Језик Моисиев био је ватра сведочења. Тај луцидни, пламени рецитатор имао је зато према свему и сваком можда и одвише правилан и логичан однос: и према писцу драме, и према слушаоцима, и према слави. Према слави је бивао логичан и етичан до окрутности. Глумац, то је пут, начин израза, а није циљ. Не може човек са развијеним вишим бићем у себи, бити везан за друге људе, бити зависан од њих, бити им роб на неки начин. Не може то ни у случају позоришта, када је реч о посматрачима глумца, о људима који глумцу одобравају или не одобравају. Моиси се зато јављао на сцену и без сујете и без сујевере; херој који зна своју драму и катастрофу; глумац који је цео круг свога задатка свршио пре изласка на сцену. Заузимао је Моиси своје место на позорници као небеско тело своје у простору. ~~после је завршио путању.~~ ^{после је завршио путању.} Исто је био Моиси иза кулиса што и на сцени. Тај глумац је имао увек у себи све што је приказивао.

Шта би на таквом уметнику могла дочепати популарност? Где је у таквој глуми прави моменат за пљескање? Како да се разгрлати галерија кад је натерана да мисли и главом и срцем?

Тресиво

V. Моисиа

X уверавање
Хамлетово је

* * *

— Счастье
вечное и жгд.

неоднородно
субпаравыж, 1

Griff

I je tamto

и порована је

~~I~~ ~~the same~~, ~~was~~ ~~in~~ ~~the~~ ~~same~~ ~~place~~

~~the same~~ ~~place~~ ~~as~~ ~~before~~. ~~Black~~

~~6~~ ~~from~~ ~~the~~ ~~top~~ ~~of~~ ~~the~~ ~~sa~~ ~~mountain~~ ~~is~~ ~~not~~

См. Сенин

Beste CC
Treas. Day

[illegible]

В самих

Vca country

Фјодор Шаљапин човек, персонификација је Русије. Својим растом изузетне висине, усправношћу и снагом, симболише он телесне темеље оне чудне земље чија огромност није ни до данас никоме јасна ни историјски ни политички. Уметник Шаљапин, то је други симбол, симбол једног фантастичног ориенталног цара који све има и све може, ~~али увек више воли да чини оно што му је воља него што му је задовољство~~, и који се ваљда једини од свих царева на свету није заморио бити цар. Шаљапин певач и Шаљапин глумац, то је трећи симбол. То је као једна од великих катедрала са два различна торња, од којих се никада не зна који је виши, лепши, савршенији.

~~И тако је Шаљапин сума галената комедијских. Тај максимални сценски уметник у доба својих пуних енергија формално је мучио свој аудиториум да ли у том цину са ~~својим~~ срдаца и карактера није ипак психолог главно. Психолог, мало је рећи. Има Шаљапин једну динамичку и једну диалектичку моћ осећајности за све људске. Он се прво као моћна река сав сручи у неки карактер, па онда устане у облику демона тога карактера да га до последње капи крви и суза изживи. И није Шаљапин то чинио само с карактером лица које игра, него са карактером оркестра, са карактером текста, са карактером публике своје и славе своје. Он, Борис Годунов, све је: музика, глума, реч, суд о свему томе. Једини такмац му је била слава, коју је опет искључиво он заражавао, грозничаво, врућички.~~

Велики живот је ~~био~~ у Шаљапину. Велик и јак, са тајним оперативним моћима ~~која осећава све~~ егзистенција, све случајева трагедија. Велики тај живот има у себи од оне оригиналне капи крви из које је никло све људство и све драме људске. Шаљапин, стога, глуми не у аналогијама него у узорцима. Он игра човека из свих функција својих.

Сада, Шаљапин хода по свету са мањим животом. Стар је. Глас певања је усахнуо. Довољан је још само за врсту певаног речитатива. Али глумац је још неизмеран; карактеролошки мозак још има концепата. Остарелост суши, стврдњава, стеже, круни, ломи глас певања. Велики глумац глуми сад и певача, и комедија је опет величанствена. Понекад се слушаоцу учини да онај речитатив није невоља и нужда, него нова креација. ~~јер је~~ Такво певање, прикладније грчевима Борисове савести него широка брујна арија која све покрива. Силни психолог триумфује и за певача. Оно речитативно припевање доноси једну језовиту савршеност дикције; гласови и слогови излазе за чистотом виолинских тонова, а акценти истине су тако моћни да се све ~~кућа~~ слива у једно биће. Партер постаје јединствен, као њива.

→ *Кога је*
→ *историјски*

(X) [Ili naj maksimalni stepen
umiranja, u goda svojih kucnih energija,
formirano je i kucni svoje socijalne i
trajanje. Nije glavno vrsta predrasuda.
Sad na vrhuncu velike moći, sad na br-
zini i umirane snage, sad uopšte -
francuzi svojim neposrednim poimanjem ma-
ke i drvećima krovova. Kad zavole,
sve svoje kucne neposredne udarac; Kad
sajmi karavanser i sredinu, sve duše
se iose ufer srazstavaka problematizacije
kucnoj simbolici; Kad se ~~uopšte~~ ^{uopšte} kao
sajmi zar dođu, Kad se sklopila ~~na~~ na
zeleni kao premanje dođu, ljudi osjećaj
srdnja i duševna ga ika upućivanja
Kad je opravdano i nepravilno ga se
zove ijer zovom dođu na koleba.
i sama sebe je ijer naj temeljni
7.

[illegible]

Караџевић мекана Рој се
ушћарао, са Караџевић сума-
рага и перања својих, и са Кара-
џевић снабе своје. Ох, Мавадун,
че је : мрзика, тума, јек, сур
о свему моме. Ја м ми је бар
снаба јна ставка? Није. Није се
Мавадун одујао снабом, него се
снаба одујао моме, до јошнице и
до вртке.

Недавно, када је Шаљапин ^{играо} Бориса Годунова ^{та се} њива распукла. Један део слушалаца није разазнавао присутне и отсутне елементе певача и глумца, а други јесте. Раскома-
даним својим гласом Шаљапин је певао како је могао; ^а глум-
мац је играо савршено, потресао душе и тресао тела. У ситним
паузама, док се стари Шаљапин закашљавао и искашљавао,
настајало је мотрење необично Партер је мерио Шаљапина,
слава је мерила партер, Шаљапин је мерио славу.

L а м и

А кад та ситна пауза прође, одахне све, Борис Годунов је
~~сав~~ у рукама глумца и психолога савести. Шаљапин глум-
мац је тако комплетан, сиљан и страшан, као велики убојни
брод. Људи пљескају хистерично; бучи име Шаљапина. Ша-
љапин није уморан, није угашен! Струји у њему Борис као
његова рођена крв. Слава великом Шаљапину!

хвала Богу, се-
врска дари

Велики? Шаљапин је доиста већи но обично. Онако као
што је залазеће сунце веће но обично; и као што је већи но
обично брод који се бори са оним што је јаче од њега, бори
се да не пропадне, али га мрачна дубина гута. Шаљапин излази
на сцену изазиван од света и славе, он прилази близу публици,
чак и говори. Али са свим тим он се ипак фатално удаљује.
Са сцене пири хладно. Бука још траје, ~~а~~ Партер се нагло
рони у великим блоковима, и остају црна шупља места. Има се
језиво осећање брода који тоне. Никада више!

V међуком

Исидора Секхлић.

на Галеријана

Јутро од седефа

Ветар гони вале,
А лађице мале
У затону стоје
Кô дечије лађе
Од блиставе грађе
И седефне боје.
Плаво море шуми
и дишу наранче,
А лађице мале
Блистају кô зора
Или као шкољке
Из бисерног мора.

(Из књиге: Сличице на седефу.)

Драгутин Радовић.